

Bokredaktör: Gun Berfelt Tel: 08-790 34 80

Roman om identitet och tillhörighet

Ildikó Márky. **Första kontingenten.** 217 sidor. Stockholm: Norstedts, 1999. ISBN 91-1-300734-3.

Recensent: Lars Erik Böttiger, professor, Saltsjö-Boo.

»**D**römmen om den identitet och tillhörighet som den självklara geografiska hemortsrätten ger» – så skriver Cristine Sarrimo i sin anmälan av Kerstin Ekmans nya roman »Varg-skinnet». Uttalandet kan lika väl användas i en presentation av Ildikó Márkys nya bok »Första kontingenten». I den gör författaren själv ett nära nog identiskt konstaterande: »Men ett gemensamt land, en gemensam bakgrund, språket vi en gång i tiden talade. Det är inte så lite.»

Svensk barnläkare från Ungern

Författaren Ildikó Márky är född i Ungern, men sedan länge verksam i Sverige som barnläkare och har genom sina båda yrken två identiteter. Men viktigare är att hon genomgående har svårt – eller finner det omöjligt – att släppa sina ungerska rötter. I den nya boken låter hon splittringen förstärkas genom att låta den kvinnliga huvudpersonen Valeria vara begåvad med en tvillingbror, Sebastian, som återvänder till Ungern medan hon fortsätter sitt liv i Sverige.

Åsynen av ett mord river upp minnen

Vi möter Valeria på väg från Göteborg till Öregrund, den ort där hon en kort tid bodde på ett pensionat när hon i den »Första kontingenten» kom som flykting från Ungern. Pensionatsvärdinnan, som hon inte sett på många år, har avlidit, och hennes dotter har bett Valeria komma till begravningen. Där träffar hon andra ungerska flyktingar och blir, när hon en stund går ut i skogen, vittne till hur en av dem, den s k Fången, mördar en annan. Hon behåller vad hon sett för sig själv, men händelsen river upp gamla sår och minnen från Ungern, bl a ett politiskt mord som hon bevittnat. Själv arbetar hon med översättning av en ungersk bok, som kunde

vara en berättelse om hennes far, som länge suttit fängslad – kanske tillsammans med Fången? – betraktad som skyldig av sin egen mor. Boken som Valeria arbetar med påminner, precis som »Första kontingenten», hela tiden om det förflutna – om barndomens Budapest, om den sjuka modern, om farmodern som tog hand om barnbarnen och om den politiska spänningen och ovissheten, allt sett från en svensk horisont och kontrasterad mot det Ungern till vilket tvillingbrodern Sebastian återvänt.

Trollbinder läsaren med ett vackert språk

Ildikó Márky skriver en vacker svenska i ett lågmält tonläge. Hennes framställning spinner fast läsaren i en väv av händelser och intriger, ur vilka författaren själv försöker ta sig ut. Det är någon gång svårt att se sammanhangen, men trollbunden måste man ändå fortsätta läsningen. »Liv som rycks upp med rötterna och omplanteras i främmande jordmån löper alltid risken att råka ut för obehagliga möten», skriver hon och vidare att hon slutat tro på enkla förklaringar. Hon ser inte längre dolda sammanhang i livets vindlingar, hon förstår mer men inte allt, mycket är tillfälligheter. En replik ur boken kan få avsluta min anmälan av »Första kontingenten», en bok som jag tycker om och vill rekommendera till alla som söker en mening. I ett telefonsamtal med Sebastian säger hon: »Det är så underligt, förstår du – och tystnar.» •

Svensk farmaci under 1900-talet

Rune Lönngren, Rune Casslén, Cecilia Claesson, Leif H Eklund, Roland Ericsson, Margareta Härdelius, red. **Svensk farmaci under 1900-talet.** Tre volymer. (Vol I: 603 sidor. Vol II: 369 sidor. Vol III: 430 sidor).

Recensent: Mikael Hoffmann, överläkare, avdelningen för klinisk farmakologi, Universitetssjukhuset, Linköping.

Apotekarsocieteten har tagit på sig den stora uppgiften att skildra såväl framväxten av vårt moderna apoteksväsende som utvecklingen av den svenska

läkemedelsindustrin, av farmaci som akademiskt ämne samt den förändrade yrkesrollen för farmaceuter under 1900-talet. Resultatet – drygt 1 300 sidor fördelade på tre volymer – ger en god översikt över ett dynamiskt område i ständig växelverkan med sjukvården och samhället.

Initiativet till sammanställningen togs av Margareta Härdelius och Rune Lönngren, varav den sistnämnde också står som författare till det inledande och mest omfattande bandet »Utvecklingen över tiden» som fokuserar på myndighetsbeslut och utredningar. Övriga två band (»Forskning, tillverkning, handel» respektive »Ekonomi, dokumentation, tillsyn») är skrivna av ett flertal olika författare som ansvarat för enskilda kapitel.

Bred bild av farmacins roll

Sammantaget är resultatet lyckat. En bred bild av farmacins roll under 1900-talet målas upp, vilken alla som är intresserade av läkemedel i sin yrkesroll kan ha nytta av att fördjupa sig i. I den historiska genomgången finns en rad intressanta händelser, t ex motsättningar mellan läkare och apotekare under 1700-talet, där Vadstenas provinsialläkares tilltag att försöka översätta den svenska farmakopén från latin till svenska ledde till rättsliga efterspel och till att större delen av upplagan brändes. Att varje genomgång av myndigheternas handläggning av farmaci under 1900-talet består av en uppräknings av en rad nya reformer är en sak som författaren inte kan lastas för.

Vissa överlappningar

Band 2 och 3 är ganska splittrade och kapitlen överlappar varandra delvis. Redaktionskommittén hade här kunnat hålla författarna i hårdare tyglar för att göra det hela mer njutbart för läsaren. Som försvar bör man dock nämna att banden inte är avsedda för sträckläsning och att kapitlen blir mer intressanta som tidsobjekt genom att frågorna belyses på ett personligt sätt. Ett bra exempel på detta är kapitel 12 om svensk läkemedelsforskning med Lennart Paalzow, John Sjögren och Lars Werkö som författare. Genom att författarna tillåts ge personliga vinklingar av skeendena blir kapitlet mycket mer intressant för läsaren. En hel del guldkorn för intresserade läsare finns här, t ex hur betablockerns blodtryckssänkande effekter noterades inte av företagets forskare utan

av intresserade kliniker som Gösta Tibblin.

Högaktuella kapitel om läkemedelsstatistik

Ett kapitel av Hans H Lindén, J Lars G Nilsson och Sten Nyqvist om hur information om läkemedel till förskrivare och allmänhet förändrats under seklet borde intressera de flesta läkare liksom Ingegerd Agenäs högaktuella och översiktliga kapitel om läkemedelsstatistik igår, idag och imorgon. De tre banden är rikligt illustrerade, och för de flesta läsare torde nog bilden av det samlade underlaget som krävdes för registrering av dichlotride 1959 – 2 A4-sidor – vara det som fastnar starkast i minnet. Det som – sett ur en läkares synvinkel – saknas är en genomgång av hur apotekarens yrkesroll och relation till läkaren och patient-läkarrelationen förändrats under seklet samt vilka möjligheter och problem detta lett till.

Intressant och tankeväckande

Sammantaget har alltså Apotekarso-cieteteten lyckats med vad man föresatt sig – att på ett intressant och tankeväckande sätt beskriva hur farmacin har bidragit till och förändrats i takt med utvecklingen i samhället och sjukvården under 1900-talet. Man behöver inte vara intresserad av farmaci för att hitta en hel del intressanta saker i dessa band, det räcker med att ha ett intresse för läkemedlens roll i samhället. •

Dagens kunskap om ångest

Christer Allgulander. **Ångest – klinik och behandling**. 106 sidor. Södertälje: Astra Läkemedel AB, 1998. Pris ca 200 kr. ISBN 91-86327-16.X.

Recensent: Benny Fhager, överläkare, äldrepyskiatri, Sahlgrenska Universitetssjukhuset/Mölndal.

På de sista fyra till fem åren har det för den som följer psykiatriens utveckling blivit uppenbart att allmänpsykiatriens patienter i stor utsträckning har satts på undantag. Många öppenvårdsmottagningar är tamponerade med

långa köer. På många ställen har man allvårdsavdelningar som nästan tenderar att vara någon form av »psykiatrisk slasktratt» och föga värdiga humanistisk och psykiatrisk kultur. Därtill har allmänpsykiatri fått svårigheter med att specialisera sig och för övrigt även organisera sig. Teampsykiatri som ursprungligen var ett stort framsteg har vissa tendenser till byråkratisering och dogmatisering. Det psykodynamiska synsättets genombrott under framför allt 1980-talet har också bitvis förbytts i ett fundamentalistiskt vaktslående kring uppnådda maktpositioner. Men kanske har framför allt allmänpsykiatri haft svårigheter att ta till sig nya forskningsrön inom neurovetenskapen, och det finns också en eftersläpning i att ta till sig kognitiva arbetssätt inom psykioterapin.

Pedagogiska förklaringar

Christer Allgulander är verksam vid Karolinska institutet och har i samarbete med Astra läkemedel givit ut en bok »Ångest – klinik och behandling», där han på ett mycket förtjänstfullt sätt ger bakgrunden till ångestsjukdomarna samt förklarar dessa på ett realistiskt och lättförståeligt sätt. Författaren förklarar ingående att så som psykiatri har utvecklats kommer mycket av ångestbehandlingen att få ske hos allmänläkare, och därför är det mycket angeläget att han med denna bok också vänder sig till dem som möter det stora flertalet av ångestpatienterna.

Författaren har ett pedagogiskt klart angreppssätt, och han förklarar paniksyndrom, generaliserad ångest, social fobi, övriga fobier, tvångssyndrom samt posttraumatiskt stressyndrom.

Christer Allgulander utgår från den enskilde patienten och dennes situation. Boken är hela tiden interfolierad av olika fallbeskrivningar som på ett uttrycksfullt sätt beskriver vad författaren vill uttrycka. Därtill kan sägas att författaren har en förmåga att uttrycka sig på ett enkelt och vardagsnära sätt, så att allmänläkare och andra specialister som läser denna bok inte torde ha någon svårighet att följa och ta del av dess innehåll.

Konsekvent behandlingsperspektiv

Christer Allgulander håller ett klart perspektiv i sin behandling. Det handlar om ett gott patientbemötande, en försiktig medicinering med oftast SSRI-preparat och i vissa fall, dock endast till-

fälligt, bensodiazepiner. Förutom den farmakologiska delen och bemötandet så förespråkar författaren i många fall en psykoterapi av kognitiv beteendetyper.

Författaren är konsekvent boken igenom i sitt perspektiv som beskrivits ovan. Han uttalar sig inte negativt emot ett psykodynamiskt synsätt, utan det handlar mer om att han förbigår denna behandlingstyp, vilket man givetvis kan kritisera författaren för. En svaghet hos boken är att ångestsjukdomar hos äldre egentligen förbigås. Denna patientgrupp är så pass stor och har specifika drag när det gäller ångestsymptomatologi att det borde ha tagits upp.

God översikt över dagens kunskap

Sammanfattningsvis är boken »Ångest – klinik och behandling» en mycket god översikt över nuvarande kunskapsläge beträffande ångestsjukdomar. Boken anbefalls varmt speciellt för den målgrupp författaren angivit, allmänläkare och andra praktiker som möter patienter med ångestsyndrom, men även mången psykiater torde ha stor glädje av att ta del av bokens innehåll. •

Läkartidningen väljer böcker och recenserar

Läkartidningens bokredaktion får då och då in recensioner som kommit till genom att författare eller utgivande förlag, särskilt läkemedelsföretag, vidtalat en läkare att anmäla boken. Sådana recensioner tackar redaktionen nej till. Bokredaktionen väljer ut de böcker som skall anmälas och vidtalar skribenter.

Vi välkomnar tips om nya utländska böcker som är av stort värde för Läkartidningens läsekrets – men tag kontakt med bokredaktionen innan du skriver någon anmälan spontant! Risken för dubbelarbete är stor.

Med hänsyn till det begränsade utrymme som finns för bokanmälningar recenserar Läkartidningen normalt inte skrifter som har anknytning till marknadsföring av företag eller produkter. Om sådant material ger anledning till välgrundad kritik kan den framföras i tidningens debattspalter.